

מראי מקומות- חולין קל"ז

וע' בכסף משנה שם שהביא מה שהק' הר"ן, דאם הרמב"ם פסק כר' יוסי לענין פאה, א"כ לכאור' ה"ה דצריך להיות ההלכה כמותו לענין תולש צמר רחלים בידו, דר' יוסי פוטר מראשית הגז, ומ"מ הרמב"ם פוסק שם (בכורים י', ו') כרבנן דחייב בראשית הגז, והר"ן הניח בצ"ע. וכ' הכסף משנה דמה שפסק הרמב"ם כר' יוסי במתנ"ע, היינו משום דהירושלמי והתוספתא סבר בהו כוותי', אבל בראשית הגז, דלא מצינו כוותי', הדרינן להכלל דאין הלכה כיחידאה. וע' בדרך אמונה (מתנ"ע א', א', באוה"ל ד"ה אחד) דכ' דודאי דוחק גדול הוא לומר כן, דהרמב"ם מחלק בין פאה לראשית הגז מסברא דנפשי' במקום דהגמ' ס"ל דאין לחלק, וע"ש שכ' ליישב דברי הרמב"ם באריכות.

(ה) **דתניא, ר' יוסי אומר, קציר, אין לי אלא קציר, וכר' כ' רש"י דלא גרסינן ר' יוסי בברייתא זו, ומ"מ מוכח דר' יוסי היא, דהני קראי דריש להו ר' יוסי. וכ' הלב ארי' דמה שהכריחו רש"י לומר דלא גרסי' ר' יוסי בההיא ברייתא (דלא כגירסא דידן), היינו משום דאי קתני בהדיא ר' יוסי, א"כ לא הוה צריך תו רבינא לומר אף אנן נמי תנינא, דכיון דכבר תנא בהדיא דר' יוסי מרבי עוקר ותולש, א"כ מאי צריך עוד יותר להוכיח ממתני'. אע"כ דבהך ברייתא לא גרסי' ר' יוסי, רק דמוכיחין דר' יוסי הוא מהמשמעות, ולזה אמר רבינא אף אנן נמי תנינן כן להדיא, דמודה ר' יוסי במידי דאורחי'.**

(ו) **תולש מנין- ק', אם כבר מרבינן עוקר, דלאו אורחי' הוא, א"כ למה צריך ריבוי אחר לרבות גם תולש. וכ' התוס' הרא"ש דעוקר יותר אורחי' הוא מתולש, וא"כ ה"א דרק אם עוקרו חייב, אבל בתולש לא, קמ"ל.**

(ז) **ולטעמך, מתנות חדא מי לא מיחייבא- הק' התוס' הרא"ש, ומה בכך, אם מיירי במצוות מתנות ובכורה, הא אינו נתחדש כלום בחמש, דכבר ה' חייב בשניהם מעיקרא. ופי' דהכי**

(א) **בקדושה- פרש"י בלישנא אחרינא, בקדושה, בכור וגז נכסי כהן לקדש בו את האשה, אבל מעשר אינו נכסי בעלים לקדש בו את האשה, דהא כתי' לא ימכר ולא יגאל. וע"ז כ' רש"י דלאו מילתא היא, דאפ"ה ממון בעלים הוא לקדש את האשה. ותמהו האחרונים (רש"ש, בן ארי'), הא תנן בפירוש במעשר שני (א', ב') דמעשר בהמה אין מקדשין בו את האשה, ובכור מקדשין בו את האשה, וא"כ מבואר להדיא כהלישנא אחרינא. וע' במרומי שדה מש"כ ליישב קו' זו באריכות.**

(ב) **אלא מעתה, נוצה של עזים ליחייב- הק' הלב ארי', לימא דלהכי אהני ג"ש מקרא דומגז כבשי יתחמם, דכיון דשוב אין שייך למילף גיזה מג"ש מבכור דאפי' של שור, כיון דכתי' לו ולא לשקו, א"כ ע"כ ילפי' הג"ש מכבשים, ולאפוקי עזים. ותי' דכיון דהך ג"ש בלא"ה לא הוי אלא גילוי מילתא, וכמש"כ תוס', והיינו, דהגילוי מילתא הוא דכל היכי דכתי' גיזה לא הוי אלא בכבשים, א"כ מה שפריך מהא דבכור היינו דמצינו דלשון גיזה שייך אף שלא בכבשים, ואף דהגמ' תי' דמטעם אחר אין שייך דין ראשית הגז בשור, עכ"פ נראה מזה דשייך הלשון "גיזה" אף על שור, ולכאור' גם בנוצה של עזים שייך לשון גיזה.**

(ג) **הכא נמי דבר הראוי לשרת- ע' ברעק"א לעיל (קלה.), שהביא מש"כ רש"י שם, דמה שאין דין ראשית הגז אלא ברחלים, היינו משום דגז צאנך כתיב, ועזים לא נקרא גז. ותמה רעק"א, אין זה לא לפי הה"א של הגמ', דהלימוד הוא מקרא דומגז כבשי יתחמם, ולא לפי המסקנא, משום שתצריך להיות דבר הראוי לשרת. וכ' דאולי כוונת רש"י לפרש כפי הה"א, דמכח הג"ש מומגז ילפי' דגיזה אין שייך אלא בכבשים, ובפרט לפי מש"כ תוס' דאין ג"ש זו אלא גילוי מילתא בעלמא דגיזה הוי רק בכבשים.**

(ד) **לקט קצירך ולא לקט קיטוף- וכן פסק הרמב"ם (מתנ"ע ב', ו'), דהקוטף מלילות מעט מעט והכניסם לביתו, פטור מדין פאה.**

הרי י"ל דקרא מיירי בכל אופן, ובכל אופן צריך ליתן לכה"פ שיעור נתינה זו. אולם כ' דמצינו כע"ז במעשר עני, דהיכא שיש לו הרבה, צריך ליתן לכל עני שבעו, אבל אם אין לו כ"כ, נותן לפנייהם ומחלקין ביניהם, והיינו משום דכיון דכתי' כדי שבעו, וגם כ' התורה מעשר, ע"כ כל הדין כדי שבעו הוא רק היכא שיש לו כדי ליתן נתינה חשובה, וא"כ י"ל דכאן למדין מהתם, דכל הדין נתינה הוא רק היכא שיש לו כדי ליתן נתינה חשובה. וכל זה לדעת המשל"מ בדעת הרמב"ם, אבל התוס' הרא"ש כ' דלפי הקרא דתתן לו לכא' יהי' משמע דאינו חייב ליתן כלל אם אינו יכול ליתן מתנה חשובה, אבל מסוגיין מבואר דז"א, אלא הביאור הוא דמה דדרשי' במתני' דנותן לו משקל ה' סלעים מקרא דתתן לו, היינו אסמכתא בעלמא (והוסיף דהא תתן לו קאי אראשית דגנך, ואמר' דאפי' חטה א' פוטרת את הכרי, וא"כ

ע"כ אסמכתא הוא נאולם אי"ז פשוט כ"כ, כידוע מבין הנו"ב ומהתוס' רי"ד בקידושין דגם בתרומה איכא דין דאורייתא ליתן נתינה חשובה, וצ"ע. וע"ע מש"כ המשנה למלך שם להק' על דברי התוס' רי"ד הנ"ל מסוגיין, ואכ"מ).

(א) דאורייתא אין לה שיעור- הק' רש"י, א"כ למה לא הביא גם תרומה במשנה בריש פאה בין הדברים שאין להם שיעור, כיון דמן התורה אין לה שיעור. ותי' דיש לה שיעור. לכתחלה, רק לענין מיתה אין לה שיעור. ומשמע דאף מדאורייתא אית לה שיעור לכתחלה, וכן הבין התפארת יעקב. ותמה, דלמה חזר הגמ' מהא דאמר' לעיל דמה דמר שמואל דשיעור תרומה בששים היינו מדאורייתא, היינו משום דאמר שמואל דחטה א' פוטרת את הכרי. ולמה לא השיב הגמ' דאפ"ה, הא מדאורייתא ודאי צריך ששים, רק דחטה א' פוטרת הכרי לענין מיתה. אלא משמע להגמ' דחטה א' פוטרת את הכרי לגמרי, וסיים בקו' על דברי רש"י.

(ב) אלא דרב אדרב קשיא- פרש"י, דאי ראשית הגז בפחות מששים סלע, א"כ נמצא דלא מטי לכל כהן אפי' סלע. והעיר הלב ארי', דרש"י הי' צריך לפרש כן רק לפי הלשון דשיעור ששים היינו דא' מששים הוא שיעור ראשית הגז, דלהלשון דמפרש דששים היינו דששים סלעים הוא שיעור פחות של הגז

פריך, מהו הביאור בעושות שני מצוות, מה לו להזכיר כלל בפסוק המצוה שהיתה בו מעיקרא, וע"ז משני דכוונת הפסוק הוא קום עשה מצוה אחת, והיינו ע"כ ראשית הגז, שלא הי' נתחייב זה מעיקרא.

(ח) ארבע, שנא' וארבע צאן תחת השה- הק' התפארת יעקב, הא מעיקרא אמרי', בשלמא לב"ש, תרתי נמי איקרו צאן, אלא לב"ה מ"ט. וא"כ, לכא' יש לפרוך גם לר' יוסי, מה לי דארבע איקרו צאן, הא ב' נמי איקרו צאן. ותי' דס"ל לר' יוסי דמסתבר לסמוך על מש"כ בתורה, ולא לסמוך על דברי נביאים לענין פ' כוונת הפסוק, וזהו מה שאמר הגמ' בהמשך, כ"ש דדברי בריבי דברי תורה, היינו סברא זו שיש מעלה של לימוד מדברי תורה.

(ט) אמר רב, מנה ופרס, ובלבד שיהו מחומשות, ושמואל אמר ששים- העיר הלב ארי', הא למסקנא אמרי' דגם רב, דאמר מנה ופרס, מיירי במנה של ארבעים סלע, וא"כ גם רב אמר ששים. והק', א"כ מאי בין רב לשמואל, ומלשון הגמ' משמע דפליגי. וכ' דעכצ"ל דפליגי במה דרב אמר ובלבד שיהו מחומשות, דבזה פליג שמואל וס"ל דאין צריך אלא שיהי' ששים בין כולם, אבל אין צריך שיהיו מחומשות דוקא. ומזה תמה על מש"כ הכסף משנה דמה דפסק הרמב"ם כרב דצריכים שיהיו מחומשות, היינו משום דליכא מאן דפליג עליה, ולפי הנ"ל, הא מוכח דשמואל פליג עלי' (אבל שפיר פסק הרמב"ם כרב במילי דאיסורא).

(י) והא רב ושמואל דאמרי תרויהו, ראשית הגז בששים- כ' הרמב"ם (בכורים י', א'), דמן התורה אין שיעור לראשית הגז, וכ' הכסף משנה דכן משמע מסוגיין, דשיעור ששים הוי רק מדרבנן, אבל מדאורייתא שיעורו בכל שהוא, וכמו בתרומה. אולם ע' במשנה למלך (מתנ"ע, ו', ז', ד"ה בעל) דכ' דאף דעיקר שיעורו הוא מדרבנן, אולם מה דאמר' דאם הפריש גיזות הרבה, דצריך ליתן לכה"פ חמש סלעים לכל כהן, וזה באמת מן התורה, מהא דכתי' תתן לו. והעיר בדרך אמונה (בכורים שם, בבאור"ל ד"ה ואין), מהכ"ת לומר דרק בכה"ג צריך ליתן חמש סלעים,

דמחייב, א"כ הקו' הוא כפשוטו, דסתירה גלו' היא אם צריך מנה ופרס או ששים. אבל העיר, דמנין לנו להק' דלא מטי לכהן פחות מסלע, מה כ' רש"י דליכא למ"ד שיש לכהן פחות מסעל, הרי הגמ' הביא ר' אלעזר דמפרש מתני' כפשוטו, דשיעור ראשית הגז הוא כל שהוא, וא"כ ודאי שייך שיהי' לו פחות מסלע. ותי' דס"ל להגמ' דהא דתקנו רבנן ששים, היינו כדי שיהי' איזה נתינה חשובה קצת להכהן או לעני, וזה אינו פחות מסלע לכה"פ, והיינו דקאמר דליכא מ"ד שיהי' לו פחות מסלע, דהיינו דלפי השיטות דס"ל שיש שיעור ששים, לא מצינו דא' ס"ל שיהי' לו להכהן פחות מסלע [אולם לכאור' משמע לדעה זו ברש"י דאם יש בכל הגיזות פחות מששים, אין חיוב נתינה בכלל, ולכאור' משמע דאף דמן התורה יש שיעור נתינה, דהיינו כל שהוא, אולם מדרבנן עקרו דבר זה ופטרו בכה"ג, כדי שיהי' לו שיעור חשוב בעלמא, וצ"ע בזה].